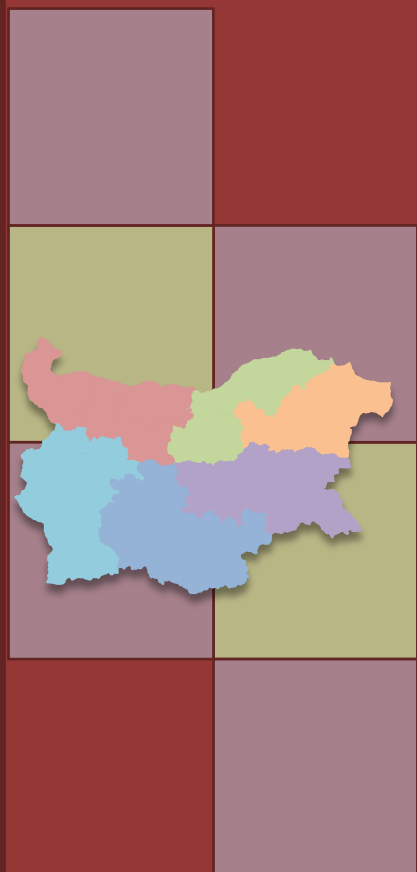

2021

**ДОКЛАД
ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ
ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА
РАЗВИТИЕ 2014-2020 Г. НА
СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ОТ
НИВО 2**

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на графиките и таблиците	ii
Списък на използваните съкращения.....	iii
I. ВЪВЕДЕНИЕ	4
1. Общи положения	4
2. Методика за оценка на напредъка на изпълнението на РПР на СЗР	5
II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЗР	8
1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в СЗР	8
2. Степен на постигане на целите на РПР на СЗР.....	11
3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на СЗР (2014-2020 г.).....	11
4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЗР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели .	13
5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на СЗР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално- икономическа ситуация.....	17
6. Принос към постигане целите на Стратегия "Европа 2020"	20
7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР	23
III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.....	27
1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на СЗР	27
2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.	31
Източници и референтни документи.....	34

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ

графика 1.	Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на СЗР	8
графика 2.	Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %	14
графика 3.	Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.	17
графика 4.	Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %	18
графика 5.	Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %.....	20
графика 6.	Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %.....	20
графика 7.	Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	20
графика 8.	Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %.....	20
графика 9.	Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	21
графика 10.	Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	21
графика 11.	Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на СЗР, юли 2021	24
графика 12.	Концентрация на ресурси в СЗР – по програми, млн. лв., юли 2021	24
таблица 1.	Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	6
таблица 2.	Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите	6
таблица 3.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	6
таблица 4.	Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	11
таблица 5.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори и приноса на СЗР за постигане на националните цели	16
таблица 6.	Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	21
таблица 7.	Степен на постигане на целите на РПР на СЗР към 2020 г.	28

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ЕК	Европейска комисия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕС	Европейски съюз
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейския фонд за регионално развитие
ЕИСУРР	Единна информационна система за управление на регионалното развитие
ЗРР	Закон за регионалното развитие, приет 2008 г., последни изменения и допълнения, ДВ. бр.13 от 2017 г.
КФ	Кохезионен фонд
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОПР	Общински план за развитие
ОПАК	ОП "Добро управление" 2014-2020 г.
ОПРКБИ	ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.
ОПОС	ОП "Околна среда" 2014-2020 г.
ОПРЧР	ОП "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.
ОПРР	ОП "Региони в растеж" 2014-2020 г.
ОПТ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.
РЦП	Райони за целенасочена подкрепа
РПР	Регионален план за развитие
СЦР	Северен централен район от ниво 2
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СР	Съвет за развитие при Министерския съвет
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2
ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общи положения

Регионалният план за развитие на Северозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г. [РПР на СЗР] е приет с Решение № 459 на Министерския съвет от 01.08.2013 г. Териториалният обхват на Северозападния район от ниво 2 [СЗР] включва областите Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен.

Съгласно действащите към момента на изготвяне на оценката разпоредби, наблюдението и оценката на регионалните планове за развитие за периода 2014 - 2020 г., се довършват по реда, по който са започнали¹.

Съгласно редакцията на ЗРР към момента на приемане на РПР на СЗР 2014-2020 г., **последващата оценка** за изпълнението му е изготвена във връзка с разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от *Закона за регионалното развитие*² [ЗРР]. Съгласно ал. 2 на чл. 34 от ЗРР последващата оценка на РПР на районите от ниво 2 включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Законът дефинира *държавната политика за регионално развитие*³, като създаваща условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхващаща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към:

- намаляване на **междурегионалните и вътрешнорегионалните различия** в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;
- осигуряване на условия за **ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост за насърчаване на инвестициите**;
- развитие на **териториалното сътрудничество**.

¹ § 37 от Преходните и Заключителни разпоредби към Закона за регионалното развитие, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г.

² обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г

³ чл. 2, ал. 2 от ЗРР, редакция от 2012 г.

Изпълнението на РПР се отчита чрез **годишните доклади**⁴ за наблюдение на изпълнението на РПР, на основата на данните от **системата за наблюдение** и оценка на Регионалния план за развитие. Наблюдението на изпълнението на РПР се осъществява от съответните **Регионални съвети за развитие [РСР]**.

В периода на изпълнение на РПР на СЗР 2014-2020 г. са изготвени седем годишни доклада за наблюдение на изпълнението на РПР, съответно за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

2. Методика за оценка на напредъка на изпълнението на РПР на СЗР

За целите на оценката е разработена методика, която определя методите и съответните източници на информация, както и критериите за оценка на изпълнението на РПР. Разработена е *петстепенна оценъчна скала* за оценка на степента на:

- постигане на ключовите показатели на макро ниво и на степента на постигане на показателите по цели на стратегията на ЕС „Европа 2020“ на регионално ниво и приноса на СЗР за постигане на националните цели;
- постигане на заложените целевите стойности на индикаторите за изпълнение (специфични индикатори);
- постигане на глобалните екологични цели и постигане на целевите стойности в края на периода.

Оценени са причините за надхвърляне или непостигане на заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение към края на периода, като е взета предвид изготвената в междинната оценка на РПР на СЗР оценка на реалистичността на заложените целеви стойности.

Конструирани са индекси на постигане на приоритетите и целите на РПР:

- **Индекс на постигане по приоритети** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори за изминалото време/период;

---

⁴ чл. 86 и чл. 87 от ППЗРР, приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 12.09.2008 г., отм., бр. 70 от 7.08.2020 г.

→ Индекс на постигане на целите – отразява степента на постигане на заложеното изменение на стойностите на ключови индикатори и цели на регионално ниво по Стратегията Европа 2020 за оценявания период.

Индексите се групират в *петстепенни оценъчни скали*. За целите на оценката са използвани следните оценъчни скали и категории:

таблица 1. Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Скала	Дефиниция	Степен на изпълнение на приоритети
5 ↑	Постигната крайна цел на индикатор над 125%	Напредък, значително над планирания по изпълнение на приоритета/целта
4 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 110 и 125%	Напредък над планирания по изпълнение на приоритета/целта
3 →	100% (между 90 и 110%) постигната крайна цел на индикатор	Постигнат планиран напредък по изпълнение на приоритета/целта
2 ↑	Постигната крайна цел на индикатор между 50 и 90%	Задоволителен напредък по изпълнение на приоритета/целта
1 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 10 и 50%	Ограничен напредък по изпълнение на приоритета/целта
0 →	Постигната крайна цел на индикатор между 0 и 10%	Без напредък по изпълнение на приоритета/целта

таблица 2. Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите

5 ↑	Напредък, значително над планираното по целта
4 ↗	Напредък над планираното по целта
3 →	Постигнат планиран напредък по целта
2 ↑	Задоволителен напредък по постигането на целта
1 ↗	Ограничен напредък по постигането на целта
0 →	Без напредък по постигането на целта

таблица 3. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
4 ↗	Постигнат планиран принос над планирания
3 →	Постигнат планиран принос
2 ↑	Задоволителен принос
1 ↗	Ограничен принос
0 →	Без принос

При изготвянето на *последващата оценка* са използвани последните актуални данни за основните индикатори на национално, регионално и областно ниво към края на 2019 и 2020 г. в зависимост от конкретния индикатор.

При анализа на данните за 2020 г., където е необходимо, е отчитано специфичното отражение върху социално-икономическото развитие на мерките за справяне с пандемията от Covid-19.

II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЗР

1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в СЗР

1.1. Цели и приоритети за регионално развитие на СЗР

Визията, определена в РПР на СЗР е "Северозападен район преодолява същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб."

РПР на СЗР определя три стратегически цели за развитието на района, всяка от които е конкретизирана чрез четири приоритета, общо единадесет приоритета.

графика 1. Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на СЗР

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1 Развитие на конкурентноспособна икономика чрез развитие на собствения потенциал на СЗР	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2 Съхранение и развитие на човешкия капитал	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност
<p>ПРИОРИТЕТ 1 Подкрепа за повишаване на конкурентоспособността на малкия и средния бизнес и подобряване на средата за правене на бизнес</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2 Насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3 Активизиране на специфичния потенциал на регионалната икономика</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 1 Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура и предотвратяване на рисковете за социално изключване</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2 Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3 Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 1 Развитие на транспортната инфраструктура</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2 Развитие на техническата инфраструктура</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3 Опазване на околната среда и биоразнообразието</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4 Подобряване на модела на градското и селското развитие в СЗР</p> <p>ПРИОРИТЕТ 5 Развитие на териториалното сътрудничество</p>

Оценката на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЗР, степента на постигане на целите, както и ефективността на използваните ресурси, е изготвена въз основа на анализ на информацията от официални статистически източници (НСИ, ЕВРОСТАТ), *Годишните доклади за изпълнение на наблюдение на изпълнението на РПР на СЗР (2014-2020) за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*, данни от *Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България*

2020 (ИСУН 2020) и *Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК)*⁵, както и данни, публикувани на интернет страниците на Програмите за териториално сътрудничество 2014-2020 г., данни от финансовото изпълнение на национални програми, финансиращи проекти, попадащи в обхвата на мерките, предвидени в РПП, данни за изпълнението на държавния бюджет за съответните години от периода 2014-2020 по отношение на предоставени целева субсидия за капиталови разходи на общините в обхвата на СЗР.

В РПП на СЗР са определени индикативните финансови ресурси за изпълнение на плана за периода 2014-2020 г. в размер на **2 334,3 млн. лв.**, като от структурните инструменти на ЕС, е предвиден принос от ЕФРР в размер на **1 279,58 млн. лв.**, от други фондове на ЕС – **582,01 млн. лв.**, от национално публично финансиране – **268,4 млн. лв.**, от които **49,84 млн. лв.** от местни бюджети, частно финансиране – **40,8 млн. лв.** и от други финансови инструменти – **163,5 млн. лв.**

За мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и бюджетите на общините, свързани с политиката за регионално развитие, в периода 2014-2020 г. липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на РПП на СЗР. Частично такава информация е събрана чрез *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на РПП на СЗР*, както и чрез данни за изпълнението на държавния бюджет за съответните години от периода 2014-2020 по отношение на предоставени целева субсидия за капиталови разходи на общините в обхвата на СЗР. Тази информация е отразена при оценката на изпълнение на отделните приоритети чрез съответните специфични индикатори.

При оценка на степента, в която са постигнати крайните цели (2020 г.) на специфичните индикатори на РПП на СЗР, е използвана информация от *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*

Орган за провеждане на държавната политика за регионално развитие в СЗР е РСР на СЗР.

---

⁵ <http://iacs-online.dfz.bg/apex/f?p=100:43:4349657656453329>

1.2. Прилагане принципа на партньорство

Осъществява се координация и взаимодействие между членовете на РСР, членовете на РКК и Секретариата на РСР. Подобро е взаимодействието с централните и териториалните структури на изпълнителната власт при изпълнението на решенията на РСР.

С проведените съвместни заседания на РСР и РКК е подобрена координацията между областите, общините, министерствата и социално-икономическите партньори за ефективно и ефикасно провеждане на държавната политика на територията на района, посредством адекватно планиране, изпълнение, наблюдение и оценка на стратегическите и планови документи на национално, регионално и местно ниво, касаещи регионалното развитие и опазването на околната среда в СЗР.

1.3. Наблюдение и оценка на изпълнението на РПР на СЗР

В съответствие с предвижданията на НСРР системата от индикатори за наблюдение и оценка на РПР на СЗР се състои от две основни групи индикатори – предварително установени в национални и европейски стратегически документи (Стратегия "Европа 2020", макроикономическите критерии към НСРР, глобалните цели за опазване и възстановяване на околната среда) и специфични индикатори за наблюдение на отделните приоритети на плана.

Съгласно констатациите на *Предварителната оценка на РПР на СЗР*, системата от индикатори за наблюдение и оценка не е включена в разработения документ. Дадени са препоръки за нейното разработване. Представената в окончателния документ система е **добре разработена и почива на стабилна методическа основа**. Посочените индикатори са свързани с националните и европейските стратегически цели, като също така отразяват регионалното ниво на планиране.

Анализът на определените междинни и крайни цели на ключовите индикатори за изпълнение на РПР на СЗР показва, че е прилаган **реалистичен подход** при определяне на целевите стойности на **ключовите индикатори**.

2. Степен на постигане на целите на РПР на СЗР

Степента на изпълнение на отделните приоритети на РПР на СЗР е оценена въз основа на постигане целите на съответните специфични индикатори. Степента на постигане на стратегическите цели е оценена въз основа изпълнението на техните приоритети.

таблица 4. Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Цели и приоритети	Средно за приоритет – скала	Средно за цел
Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР		3 →
<i>Приоритет 1.1:</i> Развитие на устойчива конкурентноспособна икономика основана на знанието, иновациите и новите технологии	2 ↑	
<i>Приоритет 1.2:</i> Насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност	3 →	
<i>Приоритет 1.3:</i> Активизиране на специфичния потенциал на регионалната икономика	4 ↗	
Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал		4 ↗
<i>Приоритет 2.1:</i> Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура и предотвратяване на рисковете за социално изключване	4 ↗	
<i>Приоритет 2.2:</i> Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда	4 ↗	
<i>Приоритет 2.3:</i> Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление	5 ↑	
Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност		3 →
<i>Приоритет 1:</i> Развитие на транспортната инфраструктура	5 ↑	
<i>Приоритет 2:</i> Развитие на техническата инфраструктура	4 ↗	
<i>Приоритет 3:</i> Опазване на околната среда и биоразнообразието	2 ↑	
<i>Приоритет 4:</i> Подобряване на модела на градското и селското развитие в СЗР	4 ↗	
<i>Приоритет 5:</i> Развитие на териториалното сътрудничество	1 ↗	

3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на СЗР (2014-2020 г.)

РПР на СЗР (2014-2020 г.) определя седем индикатора за наблюдение и оценка на степента на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата. За част от индикаторите не е налична информация на ниво NUTS2.

Данните за **относителния дял на антропогенно натоварените територии** (инфраструктура, селища, промишлени обекти, добив) са извлечени от информацията, предоставяна в рамките на проект CORINE Landcover. РПП на СЗР 2014-2020 г. посочва като изходна стойност за показателя дела на урбанизираните територии в СЗР – 9,36%, като за 2020 г. е определена целева стойност от 8,55%. Информацията за най-близкия до извършваната оценка период⁶ разкрива, че през 2018 г. урбанизираните територии в СЗР са 4,8%, малко над средните за страната (4,61%)⁷.

Според географски слой „Корине-земно покритие 2018“, за район Северозападен съотношението между горските, земеделските и урбанизираните територии е :

- Горски – 28.74%;
- Земеделски – 65.18%;
- Урбанизирани – 4.80%

Оценка за постигането на цел 2020 на показателя в РПП на СЗР 2014-2020 г. не може да бъде направена поради неконсистентност на посочените целеви стойности.

Данни за **емисиите на парникови газове на човек от населението** са налични на национално ниво, като за 2019 г. са 8,0 тона CO₂ – еквивалент.⁸ В периода 2006-2019 г. индикаторът на национално ниво намалява с 3,6%. Следвайки сходна тенденция, индикаторът на регионално ниво в СЗР намалява до стойности над поставената цел 2020 (3,75%).

В периода 2010-2019 г. **наличността на дълготрайни материални активи с екологично предназначение** в СЗР се увеличават с 56%, като районът остава с най-нисък дял на увеличение в сравнение с другите райони от ниво 2. През 2019 г. индикаторът достига стойност 956 369 хил. лв. или 9,7% от стойността за страната, което го нарежда на пето място от районите от ниво 2, преди СЦР.

НСИ представя данни за индикаторите **разходи за ДМА с екологично предназначение и разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението** за 2019 г. на национално ниво (няма представителност на ниво район). Разходите за дълготрайни материални активи с екологично предназначение в страната през 2019 г. са 2308,05 млн., като разходите за опазване на околната среда на човек от населението

⁶ 2018 г., географски слой „Корине-земно покритие 2018“, Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС)

⁷ ИАОС, <http://eea.government.bg/bg/soer/2018/land-use/zemepolzvane>

⁸ NATIONAL INVENTORY REPORT 2021 GREENHOUSE GAS EMISSIONS IN BULGARIA1988-2019

са 330,8 лв. По данни от Годишният доклад за изпълнение на РПР на СЗР за 2020 г., разходите за ДМА с екологично предназначение в СЗР възлизат на 956 369 хил. лв., а разходите за ДМА с екологично предназначение на човек от населението в СЗР - 744,90 лв., близо 3 пъти над поставената цел 2020 (255 лв.).

През 2019 г. 28,49 % от територията на СЗР е с много силна податливост на ерозия, а 13,94% със силна податливост на ерозия. Поставената цел 2020 (57%) е достигната.

Наличните данни за индикатора **Регионален индекс за климатична сигурност**⁹ са актуални към 2008 г., като актуални данни към 2019 г. не са публикувани.

4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЗР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели

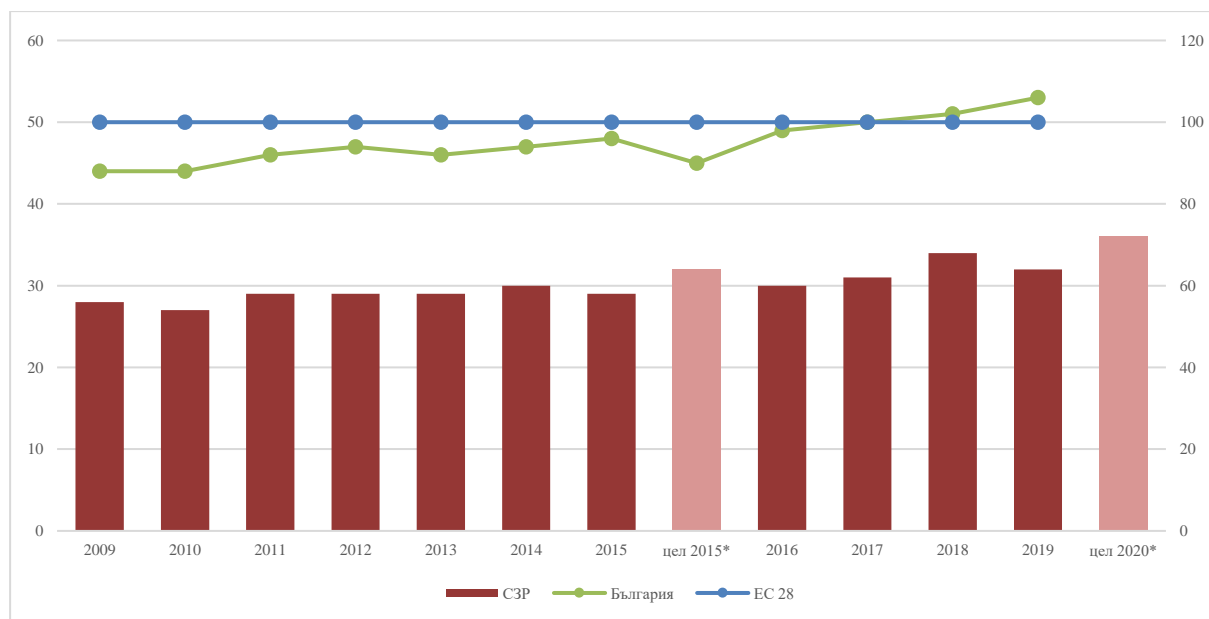
Динамиката в развитието на стойностите на ключовите национални показатели е в основата на оценката на устойчивостта на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЗР 2014-2020 г. Разглеждането на постигнатото в периода в сравнителен план – с останалите райони от ниво 2 и средните стойности за страната представя тенденциите в общото развитие на СЗР и в каква степен постигнатите резултати могат да бъдат устойчиви в периода след 2020 г.

Въпреки общото развитие на икономиката на СЗР, темповете на нарастване на БВП за периода до 2008 г. са най-ниски, в сравнение с тези на останалите райони от ниво 2. В периода 2009-2015 г. продължава да е валидна регистрираната за 2004-2008 г. **устойчива тенденция за намаляване на приноса на СЗР в общия БВП**. Въпреки че **намалението се забавя**, в периода 2009-2015 г. е 0,8% (при 1,8% за 2004-2008 г.). В периода 2011-2015 г. **БВП на човек на населението в района намалява с 1% спрямо средното за страната**.

---

⁹ Разработен по проект „Региони за устойчива промяна” (“Regions for sustainable change”, RSC 0301R1) по програма INTERREG IVC на ЕС

графика 2. Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %

Източник: НСИ

Общото развитието на СЗР след 2014 г., измерено през показателя „дял на БВП на човек от населението в СПС от средната стойност на ЕС“ демонстрира ограничените възможности за постигане на целта от 36% дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС-28 през 2020 г. Въпреки постигнатото значително нарастване на показателя за 2018 спрямо предходната година (34 спрямо 31), стойността му през 2019 намалява до 32 пункта, което разкрива **ограничен потенциал стойността за 2020 г. да достигне заложената крайна цел. По този показател СЗР остава последен в България и предпоследен от всички региони в ЕС.**

През 2016 г. *Коефициентът на икономическа активност* спада до най-ниските си нива след 2007 г. В периода 2017-2020 г., коефициентът на икономическа активност плавно нараства, като през 2020 г. е 48,3% или малко по-ниско от целевата стойност на индикатора към 2020 г. Активността остава **чувствително по-ниска от средното за страната към 2020 г. (55,5)**, но въпреки това **постигната за 2020 стойност е най-високата за коефициент на заетост на регионално ниво в периода 2007-2020 г.** Сравнението със стойностите на останалите райони от ниво 2, показва, че не са налице промени – **СЗР остава с най-ниски стойности на икономическа активност на населението през целия период.** Динамиката на развитието на показателя може да бъде оп-

ределена като неустойчива – разликите от средното за страната на практика се променят всяка година, като не се наблюдава ясно изразена тенденция.

Делът на *чуждестранни преки инвестиции* в СЗР спрямо ЧПИ в страната остават екстремно ниски спрямо инвестициите в останалите райони от ниво 2, като намалява през целия период, с изключение на 2019 г., когато възвръщат стойността си от след-кризисния период от 2011-2012 г.

Коефициентът на безработица намалява през 2015 г. за първи път след икономическата криза и достига 12,1% при 9,1% средно за страната. Рязкото влошаване на макроикономическия климат през 2020 г., в резултат на разпространението на Covid-19, има сериозно отражение и върху пазара на труда – коефициентът на безработица се увеличава до 13% или значително по-ниско от целевата стойност на индикатора към 2020 г. (8,8%). Отвъд кризисното развитие на икономиката и пазара на труда през 2020 г. обаче, **тенденцията в намаляването на коефициента на безработица в периода 2014-2019 г. е неустойчива** и стойността през 2019 г. остава с 2 процентни пункта над определената крайна цел за 2020 г. Сравнението с останалите райони от ниво 2 показва, че от 2016 г. СЗР е единственият район в страната с коефициент на безработица над 10. Показателен е и ръстът на безработните през 2020 г. – 2,2% спрямо 2019 г., като в само един от другите райони, ЮЗР, е регистрирано нарастване над 1% (1,3), като следствие от кризата с Covid-19. Този факт разкрива **потенциална силна неустойчивост на пазара на труда в СЗР**, особено при наличие на икономически стресови фактори.

Общият доход на лице от домакинство нараства съществено в периода 2012-2020 г., като стойността за 2015 г. от 4 381 лв. надхвърля междинната целева стойност (4 220 лв.), а поставената целевата стойност на индикатора към 2020 г. (5 300 лв.) е надхвърлена, като стойността на индикатора през 2020 г. е 6 006 лв. **Общият доход на лице от домакинство остава най-нисък в сравнение с всички останали региони и далече по-нисък от средното за страната към 2020 г.**

В периода 2014-2020 г. *делът на населението, свързано с ПСОВ* нараства с 16,8%, като най-голямото увеличение е в област Видин – с близо 50%. Направените големи инвестиции обаче не рефлектират върху проблемите с водоснабдяването – в периода съществено нараства *дела на населението с режим на водоподаване*. *Делът на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране* остава висок през целия период – 99,9%. Устойчива е тенденцията за нарастване на *дела на предадените за*

предварително третиране битови отпадъци – за периода 2013-2018 г. количеството предварително третирани битови отпадъци нараства 2,6 пъти или с 36,6%. Тенденцията е устойчива и със значителен потенциал за положително въздействие върху състоянието на околната среда на СЗР.

таблица 5. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори и приноса на СЗР за постигане на националните цели

Ключови индикатори	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.	Принос към постигане на целите на ключовите индикатори
БВП на човек от населението, лв.	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС 28, %	1 ↗	Ограничен принос
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече навършени години, %	1 ↗	Ограничен принос
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години, %	0 → 1	Без принос
Общ доход на лице от домакинство, лв.	4 ↗	Постигнат планиран принос над планирания

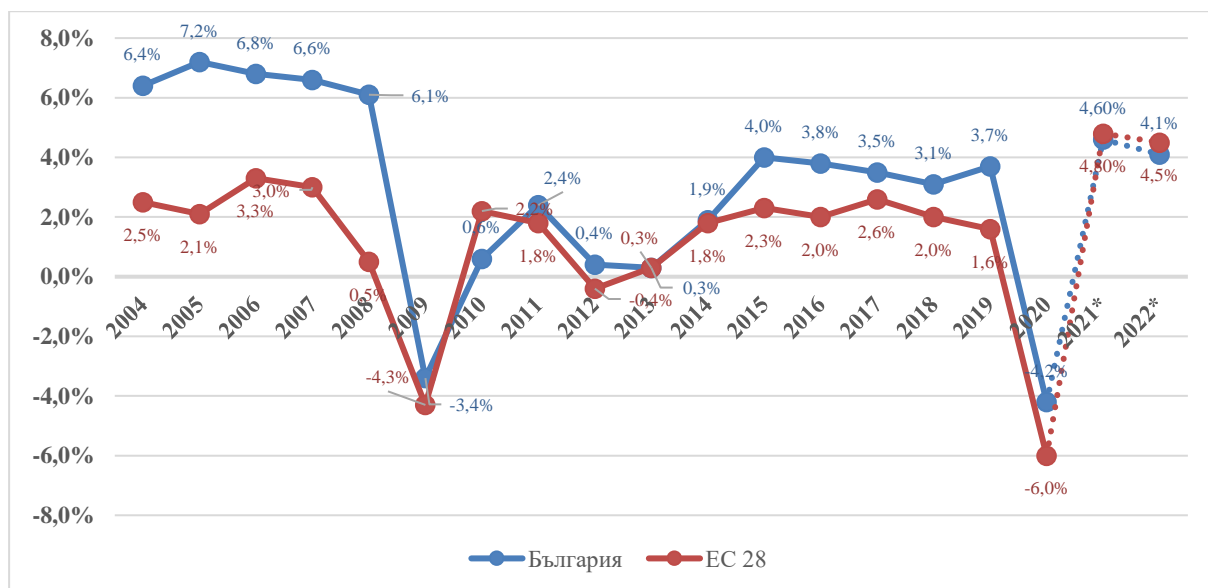
Анализираната динамика на ключовите индикатори разкрива сравнително неустойчиви тенденции на развитието им. Въпреки положителната посока на подобрение в общ план, **трендовете са колебливи и с нисък темп на развитие**. СЗР продължава да бъде последен след останалите райони в страната за целия период 2014-2020 по **всички ключови показатели**, заложи в системата за наблюдение на регионалния план за развитие. Оценената степен на постигане на заложеното изменение и приноса им към постигане на целите на ключовите индикатори за развитие на СЗР към 2020 г. демонстрират тази **ограничена устойчивост на постигнатите резултати** и разкриват необходимост от задълбочен анализ на факторите и възможностите за активизиране на социално-икономическите процеси в СРЗ в положителна посока. **Насочването на значителни инвестиции** в техническа инфраструктура, технологично обновяване на предприятията и развитие на научните изследвания и иновации **все още не успяват успешно да противостоят на негативните тенденции при демографските и икономическите процеси** – засилена миграция, застаряване на населението, ниска степен на образование, висок дял на отпадналите от училище, ниска икономическа активност, ниска предприемаческа активност. Това прави СЗР силно зависим от мерките, осъществявани с подкрепата на средствата от ЕС фондове, като в следващите години е необходимо да

бъде направен задълбочен анализ на средносрочното въздействие и устойчивост на направените инвестиции.

5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на СЗР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално-икономическа ситуация

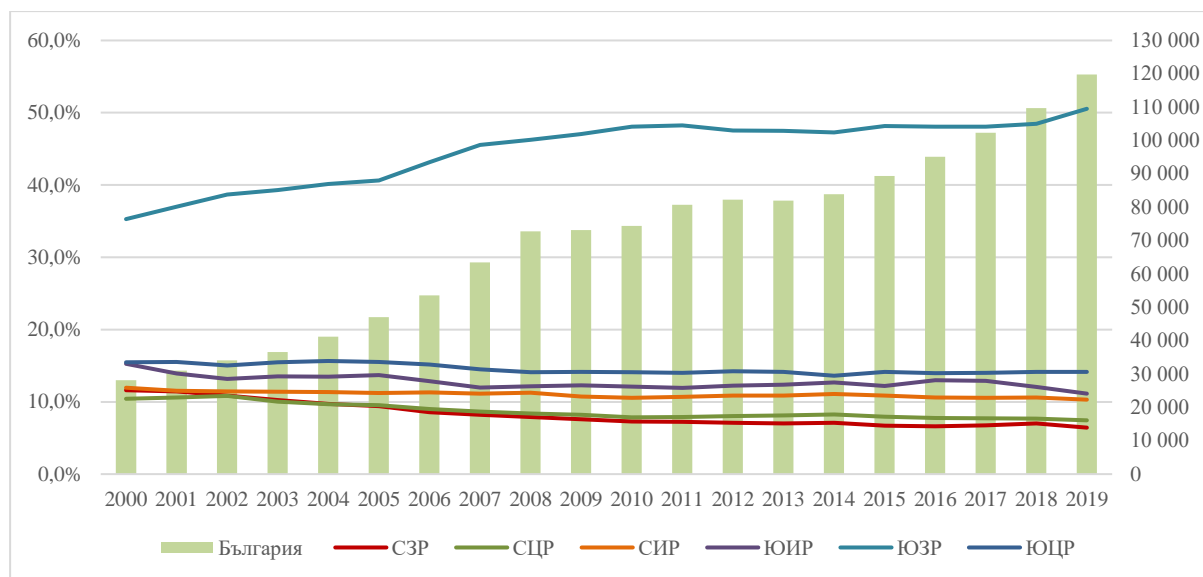
Социалното и икономическото развитие на СЗР през периода 2014-2020 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите макроикономически индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната след 2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, които частично възстановяват нивата на растеж от преди 2009 г. Данните потвърждават направените прогнози, че до 2020 г. темпът на растеж на БВП на страната ще изпреварва средния за ЕС 28. Рязкото влошаване на макроикономическия климат през 2020 г. в резултат на разпространението на Covid-19 има сериозно отражение върху ключовите макроикономически индикатори. През 2020 г. динамиката на растеж на БВП на национално ниво спада до -4,2 % или под нивата на индикатора през 2009 г. Темпът на намаляване на БВП на национално ниво е по-нисък от средния за ЕС, като се очаква нивата на възстановяване през 2021 да са около средните за ЕС.

графика 3. Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.

Източници: НСИ, Евростат, ЕК Генерална дирекция "Икономически и финансови въпроси"

графика 4. Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %

Източник: НСИ

Въпреки общото развитие на икономиката на СЗР, темповете на нарастване на БВП за периода до 2008 г. са най-ниски в сравнение с тези на останалите райони от ниво 2. В периода 2009-2019 г. продължава да е валидна регистрираната за 2004-2008 г. устойчива тенденция за намаляване на приноса на СЗР в общия БВП. Въпреки че намалението се забавя, приносът на СЗР в общия БВП намалява през целия период 2014-2019, като през 2019 г. приносът на района в общия БВП на страната достига до 6,4% - най-ниската стойност в разглеждания период 2000-2019 г.

За периода 2014-2020 г. не се наблюдава напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЗР.

Постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЗР в областта на пазара на труда, в общия случай, определят и сравнително ограниченото въздействие в тази сфера на осъществените мерки от плана. Младежката безработица е едно от най-съществените негативни явления на пазара на труда в СЗР. Анализът на дела на безработните лица във възрастовата група 15-24 години разкрива задълбочаващия се проблем в СЗР след 2017 г. Докато тенденцията на дела безработни младежи в тази група на европейско и национално ниво до 2019 г. е към намаляване, посоката в СЗР е нарастване, като скокът между 2019 и 2020 г. е близо 10 процентни пункта (при 5,3% нарастване средно за страната).

Развитието на малките и средни предприятия в СЗР илюстрира значителното по-ниския икономически растеж на района спрямо средното за страната. Ограниченото нарастване на приходите от дейността на МСП кореспондира със значителния спад на дела на заетите лица в тези предприятия в района.

Данните показват наличие на потенциал за устойчиво развитие на туризма след преодоляване на последствията от кризата с Covid-19. Въпреки че по всички показатели в сектора СЗР намалява приноса си в общото за страната, туризмът има потенциал за използване на местните възможности за развитие.

Въпреки направените инвестиции, към 2019 г. областите в обхвата на СЗР остават сред тези с най-нисък дял на пътната настилка в добро състояние¹⁰. Това важи в особена силна степен за областите Видин и Враца (28,4%).

Основен принос към постигането на целите за опазване на околната среда имат мерките, свързани с рехабилитацията и разширяването на ВиК мрежата в СЗР. В периода 2014-2019 г. е регистрирана съществено нарастване на дела на населението в СЗР, свързано с пречиствателните станции за отпадъчни води (ПСОВ) – от 33,2% през 2014 г. до 50% през 2019 г. Предвид реализацията на част от дейностите и през 2020 г. се очаква показателите да продължат позитивната тенденция и през 2020 г. Въпреки положителното въздействие на проектите върху пречистването на водата и развитието на канализационната мрежа, достъпът до качествено водоснабдяване на СЗР остава проблемен. В периода 2014-2019 г. не се наблюдава промяна в дела на населението с обществено водоснабдяване в СЗР – той остава константен от 99,5%. В същото време се наблюдава значително нарастване на дела на населението на режим на водоснабдяване. Инвестициите в инфраструктурата за управление на отпадъци оказват положително въздействие върху процесите в СЗР.

Нарастването на разходите за НИРД (хил. лв.) и на броя на персонала, зает с НИРД през периода, надхвърля значително поставената в РПР цел. Значителното повишаване на двата показателя е в резултат на насърчаване изпълнението в района на иновативни проекти като част от мерките, подкрепяни от ОПИК. здравеопазване и образование. Това повишаване обаче все още не оказва положително въздействие върху основните икономически резултати на СЗР.

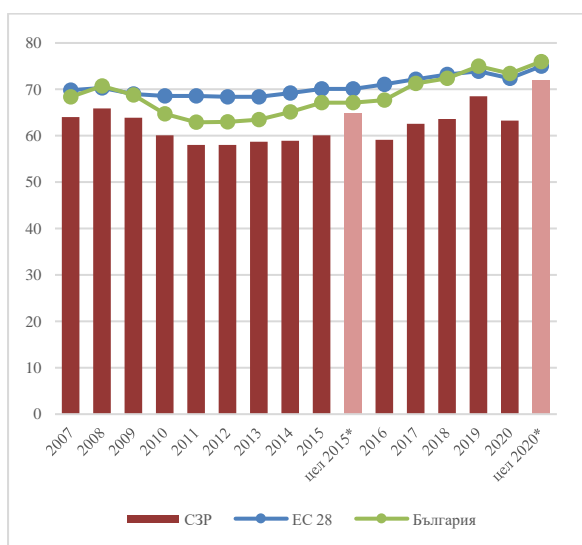
---

¹⁰ Регионални профили, ИПИ, <https://www.regionalprofiles.bg/bg/>

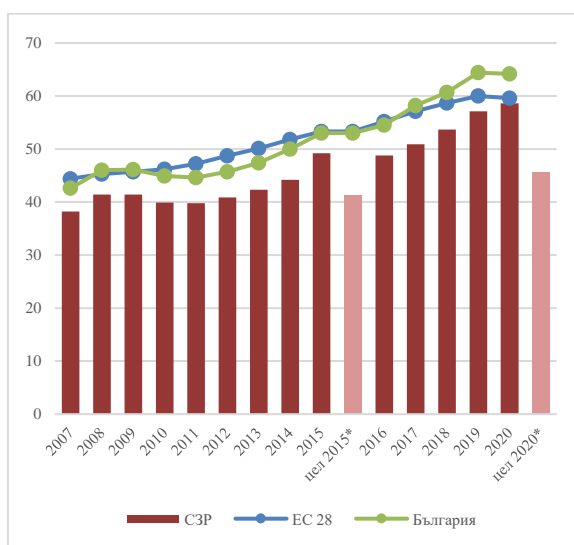
6. Принос към постигане целите на Стратегия "Европа 2020"

Изпълнението на РПР следва да допринася за изпълнението на поетите от България национални ангажименти за постигане на целите на Стратегията "Европа 2020". Дефинираните индикатори обективно измерват напредъка при реализацията на най-важния стратегически документ на ниво ЕС и до голяма степен отразяват и постигането на стратегическите цели на РПР. За тяхното проследяване НСРР определя техните целеви стойности на регионално ниво.

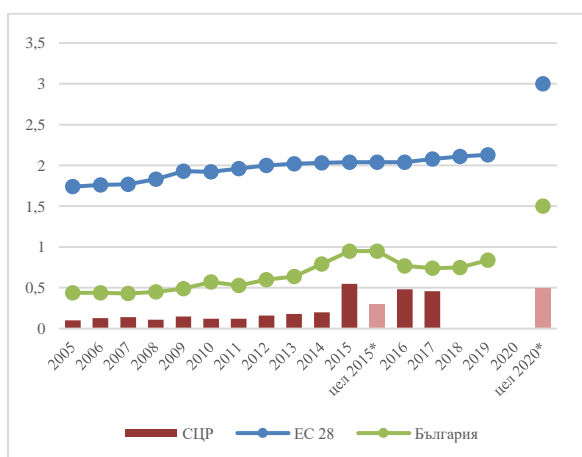
графика 5. Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %

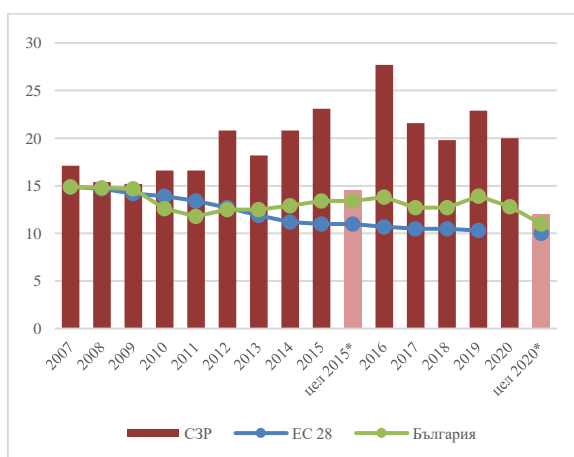
графика 6. Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %

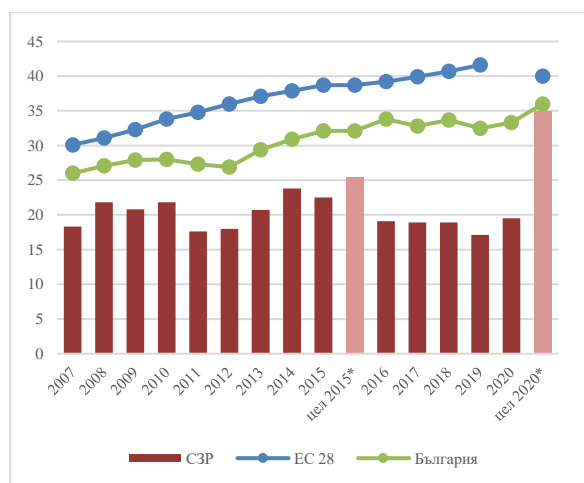
графика 7. Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП

графика 8. Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %

графика 9. Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %

графика 10. Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души

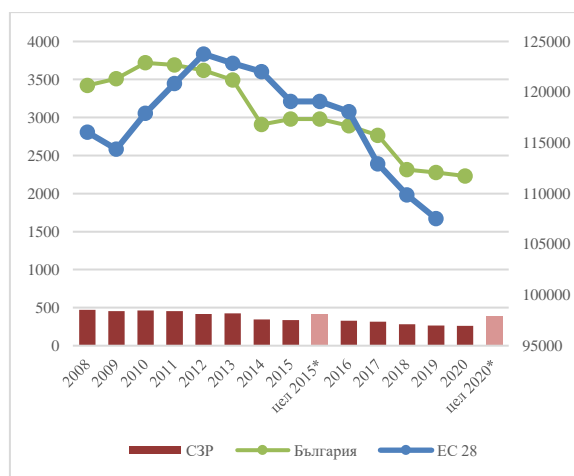

таблица 6. Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратежията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

Индикатори "Европа 2020"	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.		Принос на РПР към постигането на националните цели
	2019	2020	
Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години, %	2 ↑	1 ↗	2019 - Задоволителен принос
			2020 - Ограничен принос
Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г.	5 ↑	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	2 ↑		Задоволителен принос
Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %	0 →	0 →	Без принос
Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	0 →	0 →	Без принос
Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	5 ↑	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания

Данните показват, че целевите стойности за четири от шестте индикатора, не са изпълнени към 2020 г. Кризата с Covid-19 оказва влияние единствено върху степента на постигане на индикатора „Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години, %“, за който постигнатата стойност през 2019 г. представлява 75% от целевата стойност за 2020 г. Коефициентът на заетост през 2020 г. обаче представлява под 38% от заложената целева стойност.

Инвестициите в научноизследователска и развойна дейност, като % от БВП в СЗР, достигат пикова стойност през 2015 г. (0,55%, което представлява увеличение от повече от **5 пъти** в сравнение с базовата 2010 г., а стойността надхвърля както междин-

ната цел за 2015 г. (0,3%), така и целта за 2020 г. (0,5%). След 2015 г. стойността на индикатора плавно намалява, като през 2017 г. спада до 0,46 %. Този ръст допринася за изпълнението на *Стратегическа цел 1* на РПР на СЗР. Следва да се отчете, че тази положителна тенденция се дължи на приоритизирането на финансирането на иновативни проекти като част от мерките, подкрепяни от ОПИК. Специфично внимание следва да се обърне на проследяване на **устойчивостта на този показател** при наличие на данни за следващите 2018, 2019 и 2020 г., в които приоритетните инвестиции от ОПИК са с по-малък финансов ресурс или не са осъществявани. **Устойчивостта на тези инвестиции следва да се оцени и предвид целесъобразността на прилагането на сходен подход и през следващия планов период.**

Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години нараства след 2012 г., но не успява да достигне заложената междинна цел за 2015 г. Доколкото ръстът в заетостта през 2016 г. не показва значимо развитие в положителна посока, потенциалът за постигане на целевата стойност на индикатора за 2020 г. е **сравнително ограничен.**

Коефициентът на заетост на населението на възраст 55-64 г. нараства през целия период, като целевата стойност за 2020 г. е **надхвърлена значително.** Към 2020 г. коефициентът на заетост на населението на възраст 55-64 е 58,6%, като се доближава до средната стойност в ЕС. Районът остава на последно място и по този показател сред районите от ниво 2, но е единствен от шестте, за който през 2020 г. стойността на показателя има увеличение спрямо тази за 2019 г. и то с 1,5 процентни пункта.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години нараства след 2012 г., но **не успява да достигне заложената междинна цел за 2015 г.** В периода 2016-2019 г. коефициентът на заетост плавно се увеличава и **достига най-високата си стойност през 2019 г. – 68,5%,** като следва тенденцията на национално ниво, където заетостта в този възрастов диапазон достига и надхвърля през 2019 и 2020 г. средната стойност на ЕС 28. Кризата с COVID-19 предвидимо намалява нивото на заетост през 2020 г. Въпреки нарастването, през 2019 г. показателят е все още с 3,5 процентни пункта по-нисък от целевата стойност за 2020 г. Така, **за целия период 2014-2020 г., СЗР остава с най-нисък коефициент на заетост на лицата на възраст 20 – 64 навършени години сред районите от ниво 2.**

Промените в *дела на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.)* са разнопосочни на годишна база със силно нарастване през 2015, 2016 г. и 2019 г. Междинната целева стойност на индикатора за 2015 г. и целевата стойност към 2020 г. не са постигнати със значителни разлики (с повече от 58 и съответно от 66% за 2015 и 2020 г.). Потвърждава се предвиждането в междинната оценка, че потенциалът за постигане на целевата стойност на СЗР за 2020 г. е **силно ограничен**.

Нарастването на *дела на 30-34 годишните със завършено висше образование* също е неустойчиво като тенденция. След възходяща тенденция в периода 2011-2014 г. делът им намалява до 19,5 % през 2020 г., като целта на индикатора за 2020 г. (35%) не е постигната. Потвърждава се предвиждането в междинната оценка, че потенциалът за постигане на целевата стойност за 2020 г. е **силно ограничен**.

Делът на населението в риск от бедност или социално изключване намалява след 2010 г., като междинната цел за 2015 г. и целта за 2020 г. са постигнати. И двете цели обаче могат да бъдат определени като твърде неамбициозни спрямо нивото на показателя към 2014.

Постигнатите стойности за 2019/2020 г. на последните пет индикатора **потвърждават ограничения напредък по Стратегическа цел 2 на РПР на СЗР по преодоляване на вътрешнорегионалните различия в социалната сфера, в заетостта и развитието на пазара на труда**.

Към момента, НСИ не проследява на ниво NUTS2 промените на индикаторите по целите 20/20/20 по отношение на климата и енергийното потребление, както и дела на застрашените от бедност. В тази връзка не могат да бъдат посочени източници на достоверна информация за проследяването им и съответно не са включени в междинната оценка на РПР на СЗР.

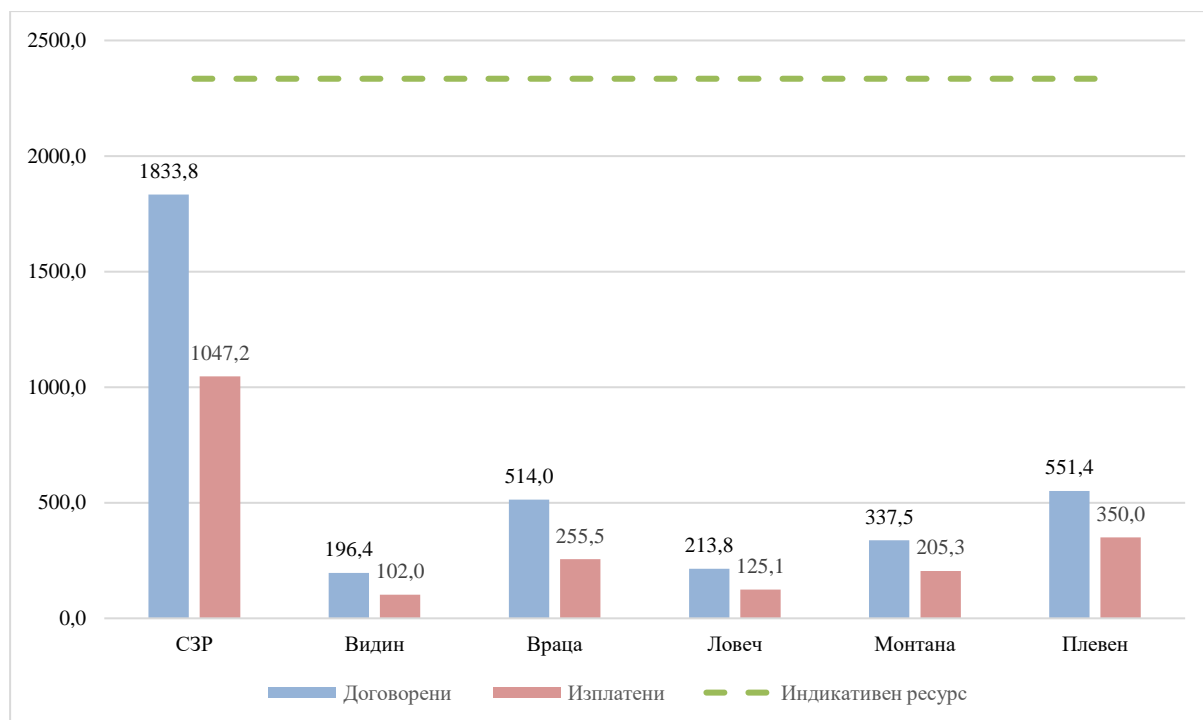
7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР

Оценено е съответствието на договорените средства по програмите, финансирани от фондовете на ЕС с планираните необходими финансови ресурси за изпълнението на РПР на СЗР.

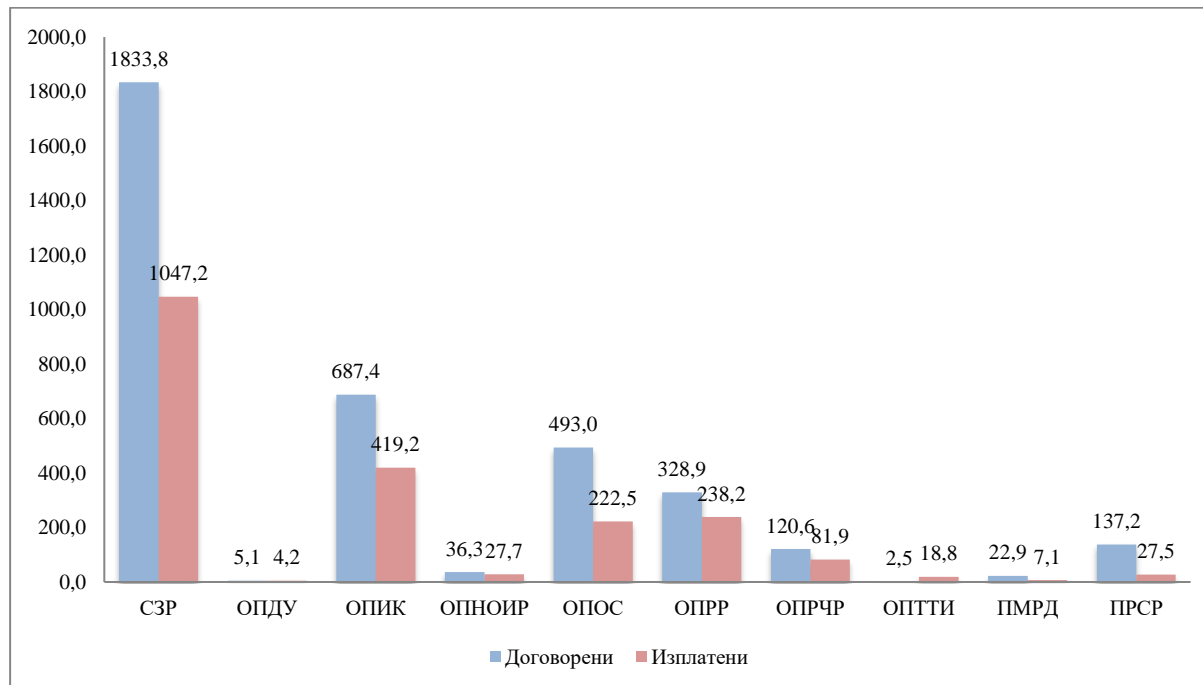

графика 11. Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на СЗР, юли 2021¹¹

Източник: ИСУН2020, 15 юли 2021 г.

графика 12. Концентрация на ресурси в СЗР – по програми, млн. лв., юли 2021

Източник: ИСУН2020, 15 юли 2021 г.

¹¹ Общата размер на договорените/изплатените суми за цели район е по-висок от сбора по области, поради наличието на проекти, изпълнявани на територията на повече от една област в района

Към юли 2021 г. договорените средства по програми, финансирани от фондовете на ЕС представляват 78,6% от планираните индикативни финансови ресурси за осъществяване на целите на РПР на СЗР за периода 2014-2020 г., а сумата на изплатените средства е 42,3% от планираните индикативни финансови ресурси до 2020 г. Частните средства в това договорено финансиране са близо 252,4 млн. лв. (212,6 млн. лв. – ОПИК и ОПРЧР, 28,3 млн. лв. по ПРСР и 11,4 млн. лв. по ПМДР), което представлява 6,2 пъти повече от планираните частни ресурси в размер на 40,8 млн. лв. Нарастването на договорените частни ресурси се дължи на приоритизирането на инвестициите в района, финансирани чрез ОПИК и ПРСР. Прогнозата за постигане на планираните нива на финансов ресурс е "положителна", предвид възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможното изплащане на средства за допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие – национален и местни бюджети.

Делът на договорените в СЗР средства по области е разпределен по следния начин: Плевен – 30,1%, Враца – 28%, Монтана – 18,4%, Ловеч – 11,7%, Видин – 10,7%. Разпределението на дела на средствата, които са изплатени (от общата сума на договорените в СЗР) е съответно Плевен – 19,1%, Враца – 13,9%, Монтана – 11,2%, Ловеч – 6,8%, Видин – 5,6%.

Основен дял във финансирането на мерките за изпълнение на РПР на СЗР към момента на последващата оценка имат ОПИК (37,5%), ОПОС (26,9%) и ОПРР (17,9%). Принос имат и ПРСР (7,5%) и ОПРЧР (6,6%).

Приносът на оперативните програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ и ЕЗФРСР за изпълнението на приоритетите на РПР на СЗР е оценен въз основа на информацията за на договорените и изплатените финансови ресурси по източници спрямо целите на плана. За мерките, свързани с изпълнението на РПР на СЗР в периода 2014-2020 г., реализирани със средства от държавния бюджет, от бюджетите на общините, от международни финансови институции, както и за частните инвестиции (извън съфинансирането по ОП), липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на плана. Предвид възможността за договаряне на средства до края на 2022 г. и средствата, осигурени от националния и местните бюджети, **се очаква постигане на заложения общи размер на средствата за реализация на РПР на СЗР.**

Към юли 2021 г. е налице концентрация на финансовите ресурси за изпълнение на мерки и дейности, свързани със *Стратегически цели 1 и 3* на РПР на СЗР, в чийто обхват попадат основните инфраструктурни проекти, опазване на околната среда, градското развитие, като и тези свързани с развитието на насърчаване на икономика на иновациите.

Ш. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на СЗР

Визията и главната цел, определени в РПР на СЗР запазват своята актуалност през целия период на изпълнение на плана. Рамката на **стратегическите цели** и определените **приоритети**, като цяло съответстват на проблемите и нуждите на СЗР. В периода на изпълнение не е определен ясен механизъм за обвързване с целите и приоритетите на плана на мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и от бюджетите на общините, което рефлектира и върху ограничената възможност за оценка на приноса на тези средства към постигане целите на плана.

Обобщението на анализа на показателите за изпълнението на стратегическите цели на РПР на СЗР показва, че:

- СЗР е районът с най-силно изразени негативни демографски процеси, намаляването на населението има устойчива тенденция – в периода 2008-2020 г. намалението е с 21%. Към края на 2016 г. населението на СЗР е **720 172 души** и е под долната граница за обособяване на район от **ниво 2** според *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.* Според прогнозите на НСИ¹² към 2025 г. се очаква населението на СЗР да бъде **683 626 души**, а през 2035 г. – да намалее до **602 233 души** или с 16.38% по-малко от 2020 г.
- Три от областите в СЗР – **Видин, Ловеч и Монтана**, не отговарят на изискванията на *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.*, според който населението в административните единици от **ниво 3**, следва да бъде най-малко **150 000 души**.
- Социалното и икономическото развитие на СЗР през периода 2014-2020 г. се характеризира с **положителна промяна** на ключовите макроикономически индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната след 2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, които, макар и частично, възстановяват в известна степен растежа от преди 2009 г. Данните потвърждават направените прогнози, че до 2020 г. темпът на растеж на БВП на страната ще изпревар-

¹² НСИ, прогноза I вариант (при хипотеза за конвергентност)

ва средния за ЕС 28. Рязкото влошаване на макроикономическия климат през 2020 г. в резултат на разпространението на Covid-19 има сериозно отражение върху ключовите макроикономически индикатори, което се очаква да бъде преодоляно в следващия двегодишен период.

- Въпреки общото развитие на икономиката на СЗР, В периода 2009-2019 г. продължава да е валидна регистрираната за 2004-2008 г. **устойчива тенденция за намаляване на приноса на СЗР в общия БВП**. Приносът на СЗР в общия БВП намалява през целия период 2014-2019, като изключение прави 2018 г., когато достига до нивата от 2013-2014 г. (7-7,1%). През 2019 г. обаче приносът на района в общия БВП на страната достига до 6,4% - **най-ниската стойност в разглеждания период 2000-2019 г.**
- За периода 2010-2020 г. **не се наблюдава съществен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЗР**. Различията по отношение на *БВП на глава от населението* леко намаляват, като това се дължи основно на ускоряване на растежа на област Враца и в по-малка степен на областите Ловеч, Плевен и Видин, както и на забавяне темпа на растеж на област Монтана след 2017 г. Наблюдава се нарастване на вътрешнорегионалните различие и по отношение на *заетостта и безработицата* (с негативни тенденции в двата показателя за област Монтана).

таблица 7. Степен на постигане на целите на РПП на СЗР към 2020 г.

Цели на РПП на СЗР	Индекс на постигане на целите
Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР	3 →
Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал	4 ↗
Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност	3 →

Постигната е планираната реализация на приоритетите, чрез които се реализира **Стратегическа цел 1**, чрез което е постигнат и надхвърлен планирания напредък по нея. Съществен принос за напредъка има насърчаване на иновациите чрез приоритетното финансиране на иновативни проекти в района чрез ОПИК и развитие на устойчив туристически сектор (повишени приходи от нощувки и създадени/подобри туристически атракции). Инвестициите в предприятията – енергийна ефективност, технологич-

но обновление, както и инвестициите в НИРД, все още не оказват очакваното въздействие върху основните икономически показатели. Постигнатите резултати по отношение на повишаване на конкурентоспособността на икономика в СЗР към 2020 г. са **ограничени**.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на *Стратегическа цел 2* се характеризират с напредък над планираното. Ключовите индикатори и показателите за принос по *Стратегията Европа 2020* показват **липса на напредък по преодоляване на вътрешнорегионалните различия** в социалната сфера, в заетостта и развитието на пазара на труда. Наличните данни за дела на младежката безработица разкриват негативна тенденция в годините след 2017 г., засилена от ефекта на кризата с Covid-19. Поради тази причина, постигането на целите за 2020 г. на *Стратегическа цел 2* е определено като **ограничено**.

Мерките по отделните приоритети на *Стратегическа цел 3* се характеризират с различна степен на изпълнение. Това обуславя наличието на относително **висок потенциал** за изпълнението на *Стратегическа цел 3* в рамките на програмния период до 2020 г. Инвестициите в транспортна и ВиК инфраструктура, и такава за събиране и обработка на отпадъци обуславят относителното постигане на заложените цели. В областта на развитието на териториалното сътрудничество е постигнат напредък, който следва да бъде мултиплициран в следващите години..

Общото изпълнение на приоритетите на РПР на СЗР може да бъде определено като **постигащо и надхвърлящо заложените цели по специфичните индикатори**, но е налице **неизпълнение на целите на редица ключови индикатори и на четири от шестте индикатора за постигане целите на Европа 2020**. Най-голямо предизвикателство остава **забавянето и обръщането на негативната тенденция в икономическото развитие на СЗР**, включително по отношение дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС 27, принос на СЗР в националния БВП на човек от населението, приходи от дейността на МСП, инвестиции в НИРД. Негативни остават тенденциите и по отношение нивата на преждевременно напусналите образователната система, дял на 30-34 годишните с висше образование, както и нивата на заетост на населението на възраст 20-64 г.

Тези изводи потвърждават валидността на изведените в междинната оценка на РПР на СЗР 2014-2020 г. препоръки за планиране и извършване на тематична/и оцен-

ка/и на РПР на СЗР, включваща събиране и анализ/и на конкретни емпирични данни за локализация на установените проблеми, най-малко следните теми:

- Анализ на причините за непостигане на специфичния индикатор "**Приходи от дейността на МСП, млн. лв.**" и продължаващата негативна тенденция в развитието на сектора, както и взаимовръзките и въздействието върху МСП в СЗР на значителните инвестиции за технологично обновление и енергийна ефективност на МСП и инвестиции за НИРД, направени в периода.
- Целеви мониторинг на **устойчивостта на резултатите** от реализирани проекти, финансирани въз основа на регионална приоритизация на проекти, изпълнявани на територията на СЗР, чиито бенефициенти имат седалище извън територията на СЗР. Необходимостта от такъв преглед е свързана с потенциала на прилагането на сходен подход на приоритизиране на инвестициите на териториален принцип в следващия планов период.
- Анализ на причините за високия **дял на преждевременно напуснали образователната система (18-24 г.)**, както и намаляващия **дял на 30-34 годишните със завършено висше образование**, с оглед потенциала на СЗР.

Целта на посочените тематични оценки е да се идентифицират подходящи мерки за подкрепа през следващия планов период, които да осигурят възможност за ефективна реализация на наличния потенциал за преодоляване на негативните тенденции.

Предвид това, че договорените средства за изпълнение на мерките по РПР на СЗР до юли 2021 г. са над 78% от индикативната оценка на необходимите средства до 2020 г., може да бъде направена оценка, че изпълнението на плана е финансово осигурено.

В заключение, направеният анализ на изпълнението на РПР на СЗР показва, че определената в него рамка на политиката за регионално развитие в СЗР като цяло се изпълнява чрез инструментите на политиката за сближаване и съответното национално съфинансиране. Същевременно е ясна необходимостта от по-конкретно адресиране на бъдещите мерки към специфичните икономически и социални проблеми на района, в контекста на общите структурни предизвикателства пред развитието, свързани с конкурентоспособността на района и способността му да предложи привлекателна и устойчива среда за предприятията и местните жители – инфраструктура, работещи институции, опростяване на бизнес средата, технологична готовност.

2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.

Анализите на европейско ниво, насочени към приоритетите на следващия планов период посочват, че финансирането на ЕС трябва да бъде съсредоточено в области, в които добавена стойност за целия Съюз може да бъде достигната в най-висока степен, вкл. социално приобщаване, заетост, развитие на уменията, научни изследвания и иновации, изменение на климата, енергиен и екологичен преход. Области, в които политиката на сближаване оказва положително въздействие са и подкрепата за МСП, здравеопазването и социалната инфраструктура, транспортната и цифровата инфраструктура, както и овладяването на последиците от миграцията и глобализацията.

Новият законодателен пакет за политиката на сближаване е публикуван в Официален вестник на Европейския съюз на 30 юни 2021 г. Новия подход създава възможности Европа да се възстанови след кризата с Covid-19 по справедлив и териториално балансиран начин и да ориентира регионалните икономики към бъдещ устойчив растеж въз основа на както на цифров, така и на зелени преход.

В началото на 2020 г. с цел оптимизация на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие¹³, са извършени промени за периода след 2021 г., като се предвижда изготвяне на Национална концепция за регионално и пространствено развитие; интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2; и планове за интегрирано развитие на община. Към средата на 2021 г. процесът на подготовка на документите е в напреднала фаза. Разработен е проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападния регион¹⁴, който отчита изводите на изготвения Актуализиран Социално-икономически анализ на районите в Република България¹⁵. В напреднала фаза е и процеса по програмиране на програмния период 2021-2027 г. и подготовката на финална версия на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС. Определен е състав на Регионален съвет за развитие на Северозападен регион за планиране, като са проведени процедури са определяне представители на икономическия сектор и на юри-

---

¹³ Чл.8 от ЗРР, обн. ДВ бр. 21 от 2020 г.

¹⁴ Версия към 30 юни 2021 г.

¹⁵ Изготвен от Националния център за териториално развитие ЕАД

дически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) за общественополезна дейност, които да бъдат включени в него¹⁶.

С оглед предстоящото финализиране на изготвения проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападния регион за периода 2021-2027 г., следва да бъдат отчетени следните идентифицирани при последващата оценка нужди:

- Изготвяне на тематични оценки, свързани с изпълнението на РПР на СЗР 2014-2020 и/или за конкретни мерки, които са планирани и/или се изпълняват с цел установяване на ефективни подходи за адресиране и преодоляване на вътрешно регионалните различия;
- Планиране на мерки за преодоляване на трайната негативна тенденция по отношение конкурентоспособността на регионалната икономика, насочени към интегрирано въздействие върху състоянието и ефективността на регионалните фактори като инфраструктура, образование, специфични проблеми на регионалния трудов пазар, технологична готовност, иновационен потенциал, капацитет на администрацията и електронно управление.
- Предвиждане на специфични мерки за подкрепа, оставащи извън директните цели на мерките, финансирани от политиката за сближаване на ЕС и насочване на национален ресурс за съхраняване и развитие на райони/общини със специфични характеристики, предвид продължаващото нарастване на вътрешнорегионалните различия в СЗР;
- Планиране на система от индикатори за наблюдение на напредъка и оценка на изпълнението на Интегрираната териториална стратегия за развитие, която осигурява ясна обвързаност на избраните индикатори с оценката на напредъка на съответните приоритети и цели, определяне на целеви стойности на индикаторите, които отразяват по реалистичен начин съществуващите тенденции и очакваното въздействие от планираните мерки и чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано на регионално ниво. Системата от индикатори следва да бъде конструирана по начин, осигуряващ наличието

---

¹⁶ В съответствие с предвижданията на чл. 31 и чл. 32 от Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (ППЗРР), приет с Постановление № 183 от 4 август 2020 г. на Министерския съвет и във връзка с т. 10 от Приложение 2 и Приложение 3 към ППЗРР

на надеждна, постоянно обновяваща се и достъпна информация на ниво район.

- Гарантиране на информационно и техническо осигуряване на процеса на наблюдение чрез изграждане на механизъм за системно натрупване и обмен на информация, включващ източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация, вкл. изготвяне на модел на годишен доклад за наблюдение на изпълнението на ИТСП, който да осигури съпоставимост на представяната на годишна база информация за напредъка по специфичните индикатори за изпълнение на плановия документ.
- Осигуряване на систематизирана информация за мерките, насочени към постигане на съответните цели в ИТСП и реализирани със средства само от държавния бюджет и/или бюджетите на общините.
- Предвиждане използване за целите на планирането и анализа на развитието на съвременни информационни системи като ГИС и съответния софтуер за създаване и обработка на данни, включително геопространствени данни, които биха подпомогнали процеса на наблюдение и оценка.
- Прилагане на стандартите за обществени консултации, включително изготвяне на консултативен документ, предоставяне на навременна информация и на обратна връзка относно мотивите за приемане или отхвърляне на постъпили предложения и коментари.
- Използване на възможностите на технологиите за привличане и разширяване кръга участници от заинтересованите групи при проучване, представяне и оценка на целите и мерки в обхвата на ИТСП, включително за осигуряване на безопасна среда поради епидемията от Covid-19. Прилагането на технологични решения не следва да отменя необходимостта от спазване на стандартите за обществени консултации, както и не следва да създава неравнопоставеност при достъпа до процеса на взимане на решения.

Тези действия ще осигурят възможност за преодоляване, или най-малко значително смекчаване, на ефектите от актуалните предизвикателства пред развитието на Северозападния район.

ИЗТОЧНИЦИ И РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ

- Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2, приет с Решение № 459 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2, приет с Решение № 461 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2, приет с Решение № 460 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югозападен район от ниво 2, приет с Решение № 457 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2, приет с Решение № 462 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2, приет с Решение № 458 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Предварителни оценки на РПП на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.*
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., приета с Решение № 696 на Министерския съвет от 24.08.2012 г.*
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2020, приета с Решение № 1057 на Министерския съвет от 20.12.2012 г.*
- Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., приета с решение на Министерския съвет по Протокол № 47.61 от 19.12.2012 г.*
- Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията "Европа 2020", актуализация 2017 г., приета с Решение № 280 на Министерския съвет от 18.05.2017 г.*
- Междинен доклад за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., приет с РМС 425 от 19.07.2019 г.*
- Междинни оценки за изпълнението на Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.*
- Европа 2020. Стратегия за устойчив, интелигентен и приобщаващ растеж. Брюксел, 3.3.2010 г. COM(2010) 2020*
- Оперативна програма "Добро управление" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Околна среда" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Региони в растеж" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.*
- Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.*
- Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.*
- Регламент (ЕО) № 1059/2003 г. на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за*

статистически цели (NUTS), Официален вестник на ЕС, L 154 от 21.6.2003 г., последни промени Официален вестник на ЕС L 322, 29.11.2016 г.

Закон за регионалното развитие, обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изменения и допълнения, бр. 21 от 13.03.2020 г., в сила от 13.03.2020 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изм. и доп., бр. 50 от 2016 г., отм., бр. 70 от 7.08.2020 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 183 от 4.08.2020 г., обн., ДВ, бр. 70 от 7.08.2020 г.

Проекти на Интегрирани териториални стратегии за развитие на районите от ниво 2 за периода 2021-2027 г., юни 2021 г.

Първи преработен и актуализиран доклад за Социално-икономическия анализ на регионите за планиране от ниво 2 в Република България, септември 2020, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, НЦТР ЕООД

Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове, обн., ДВ, бр. 101 от 2015 г., последни изм. и доп., бр. 52 от 9.06.2020 г.

Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие 2012-2020 г., Регионални планове за развитие, Областни стратегии и Общински планове за развитие за периода 2014-2020 г., Заповед №РД-02-1402 от 22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството

Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България – ИСУН2020, <http://2020.eufunds.bg/>

Национален статистически институт – <http://www.nsi.bg/>

Евростат – <http://eurostat.ec.europa.eu>

Портал за обществени консултации – <http://www.strategy.bg>